

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ
ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВАFEATURES AND SIGNIFICANCE OF MANAGEMENT MANAGEMENT
BY AGRICULTURAL ENTERPRISES OF PRODUCTION
AND AGRICULTURAL ACTIVITIES

У статті перед автором ставиться завдання визначення змісту поняття «організаційно-економічний механізм управління промисловим підприємством» і визначення основних цілей економічної політики на сучасному етапі розвитку. Статтю присвячено дослідженню сутності та особливостей системи управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств. Перспективою подальших досліджень визначено вдосконалення системи управління виробничо-господарською діяльністю та розроблення ефективного механізму її реалізації в практичній діяльності аграрних підприємств.

Ключові слова: механізм управління, управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств, виробничо-господарська діяльність, механізми виробничо-господарської діяльності, ефективність управління.

совершенствование системы управления производственно-хозяйственной деятельностью и разработка эффективного механизма ее реализации в практической деятельности аграрных предприятий.

Ключевые слова: механизм управления, управления производственно-хозяйственной деятельностью аграрных предприятий, производственно-хозяйственная деятельность, механизмы производственно-хозяйственной деятельности, эффективность управления.

In this article the author asks the problem of defining the content of the concept of "organizational and economic mechanism of management of an industrial enterprise" and the definition of the main objectives of the economic policies at the present stage of development. The article is devoted to the study of the essence and peculiarities of the "mechanism" in the system of management of production and economic activity of agrarian enterprises. The prospect of further researches has been determined improvement of the system of management of industrial and economic activities and the development of an effective mechanism for its implementation in the practical activities of agrarian enterprises

Key words: management mechanism, management of industrial and economic activity of agrarian enterprises, production and economic activity, mechanisms of production and economic activity, efficiency of management.

УДК 631.15

Пінчук А. С.

к.е.н., доцент
Миколаївська філія
Київського національного університету
культури і мистецтв

Сушко А. В.

студентка
Миколаївська філія
Київського національного університету
культури і мистецтв

В статье перед автором ставится задача определения содержания понятия «организационно-экономический механизм управления промышленным предприятием» и определения основных целей экономической политики на современном этапе развития. Статья посвящена исследованию сущности и особенностей системы управления производственно-хозяйственной деятельностью аграрных предприятий. Перспективой дальнейших исследований определены

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки актуальним для керівників підприємства є формування дієвого організаційно-економічного механізму управління підприємством, який здатний забезпечити ефективність управління і конкурентоспроможність підприємства. Зміни зовнішнього середовища вимагають постійного розвитку та вдосконалення системи управління підприємством, розроблення нових прогресивних методів і механізмів, здатних зменшити вплив негативних факторів на загальні показники діяльності підприємства. Визначальним фактором для розвитку й ефективного функціонування аграрних підприємств є успішна діяльність усіх його складників. Є необхідним уточнення поняття «механізм». Уточнення змісту поняття потребує однозначного тлумачення цього терміна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначення сутності механізму управління підприємством вивчалися багатьма вітчизняними та закордонними авторами, такими як І.А. Бланк [6], О.І. Волков [4], А.А. Садеков [5], Л.Г. Мельник [3], Е. Короткова, В. Мухіна. Визначено, що єдиного підходу до тлумачення поняття

«механізм управління» ще не сформовано, тому ця проблема не втратила своєї актуальності і потребує дослідження та узагальнення наявних підходів до дефініції поняття «механізм управління». Вивчення літературних джерел та узагальнення досвіду управління підприємствами в сучасних умовах свідчить про недосконалість наявних механізмів управління підприємством та потребує подальших розробок.

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення наукових підходів до визначення дефініцій «механізм управління» і його місця у системі управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств. А також розроблення дієвого механізму управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств, який спрямований на підвищення ефективності управління підприємством; визначення основних механізмів виробничо-господарської діяльності, які формують ефективний механізм управління аграрним підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний розвиток ринкових відносин вимагає суттєвих змін у формуванні нових структур та

розроблення дієвих механізмів функціонування аграрних підприємств. Аграрні підприємства, які мають дієву систему виробничо-господарської діяльності, здатні адекватно та успішно реагувати на постійні зміни умов зовнішнього середовища. Адже виробничо-господарська діяльність охоплює не тільки економічні, соціально-організаційні та правові відносини, саме їх сукупність регулює господарський механізм, а економічний механізм безпосередньо регулює організаційно-економічні відносини, включаючи господарське право.

Механізм виступає системою, способом, за допомогою якого визначають порядок якого-небудь виду діяльності підприємства. Поняття «механізм», «економічний механізм», «господарський» та «організаційно-господарський механізм» вживається під час дослідження економічних явищ.

Сутність та особливості поняття «організаційно-економічний механізм» полягають у взаємозв'язку таких понять, як «економічний» та «господарський» механізми. Вони є частиною системи управління підприємством, що здійснює вплив на фактори, які зумовлюють результат діяльності об'єкта управління, що містить певні елементи. В умовах ринкової економіки актуальним для керівників підприємства є формування дієвого організаційно-економічного механізму управління підприємством, який здатний забезпечити ефективність управління і конкурентоспроможність підприємства. Визначальним фактором для розвитку й ефективного функціонування аграрних підприємств є успішна діяльність усіх складників. На роботу будь-якого підприємства значно впливає наявна система управління виробничо-господарською діяльністю. Виробничо-господарська діяльність є комплексом науково обґрунтованих дій, його налагодження і вдосконалення з використанням нових технологій, що максимально задовольняє потреби ринку і забезпечує прибутковість суб'єктів господарської діяльності.

Поняття «механізм» в економічному словнику подається як «послідовність станів, процесів, що визначають собою будь-яку дію, явище» або ж «система, пристрій, що визначає порядок будь-якого виду діяльності». Механізм управління містить цілі управління, елементи об'єкта та їх зв'язки, на які здійснюється вплив заради досягнення цілей [8, с. 151]. Виходячи з цього, потрібно визначити, що взагалі є механізмом управління, з огляду на відсутність однозначності у тлумаченні поняття «механізм управління» як у вітчизняній, так і зарубіжній літературі. На наш погляд, наявні механізми господарювання в сучасних умовах господарювання можна поділити на: ринкові механізми, механізми державного регулювання та механізми виробничо-господарської діяльності.

Ринковий механізм характеризує собою взаємодію трьох основних елементів ринку: попиту,

пропозиції та ціни. Саме через ринковий механізм діють закони вартості, попиту та пропозиції.

Перевищення попиту над пропозицією, тобто «криза надвиробництва», зумовлює пошук більш альтернативних механізмів, засобів та важелів, які здатні забезпечити рівновагу з найменшими відхиленнями, за допомогою інших складників господарського механізму.

У системі ринкового механізму «ринкове саморегулювання» є головним регулятором виробничо-господарської діяльності, а менеджмент більш досконало вивчає сегмент та кон'юнктуру цільового ринку [2 с. 160]. До основних механізмів державного регулювання виробничо-господарської діяльності можна віднести: бюджетно-податковий механізм (містить систему пільг, дотацій, субсидій, стимулювання науково-технічного прогресу); адміністративно-правовий (контроль за якістю та системою розрахунків, контроль за монополіями ринками та системою виробничих відносин); грошово-кредитний механізм (регулювання рівня безробіття та інфляції, науково-технічний розвиток, регулювання рівня процентних ставок, обсягу кредитів та грошової маси в обігу).

Саме взаємодія цих механізмів відображає основний складник макроекономічного механізму, а саме механізму державного регулювання. Між механізмом державного регулювання та ринковим механізмом є співвідношення, тому в цьому разі можна стверджувати, що головним завданням державного механізму є раціональний розподіл функцій між ними.

Державний механізм здійснює регулювання тих сфер та процесів, які ринковий механізм не в змозі координувати [6, с. 59].

На нашу думку, головним механізмом є механізм виробничо-господарської діяльності, який дає змогу отримати конкурентну перевагу на ринку споживачів та досягти ефективності виробництва. В умовах розвитку виробничих відносин під механізмом контролю виробничо-господарської діяльності слід розуміти підготовку виробництва, розроблення нових технологій виробництва, проектування, реалізацію продукції та маркетинговий пошук.

Механізм контролю виробничо-господарської діяльності призначений для оцінки ефективності виконання всіх етапів циклу, від створення до реалізації продукції з метою забезпечення її конкурентоспроможності на ринку. Саме він полягає в забезпеченні якісної та конкурентоспроможної продукції, яка задовольнятиме споживачів та дасть змогу виконувати роботу в установленій термін з мінімальними витратами. Процес забезпечення ефективності механізму контролю складається з п'яти етапів, таких як: встановлення очікуваного рівня якості, яка відповідатиме вимогам споживача; створення таких умов, які забезпечують відповідний рівень якості, а саме: придбання матеріалів;

розроблення технологій; оновлення устаткування, які забезпечать високу якість продукції; навчання, добір та підвищення кваліфікації працівників; організація технічного контролю; налагодження виробничого процесу; виявлення та ліквідація недоліків у виробничому процесі; забезпечення стабілізації та якості продукції. Механізм контролю виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств створюється з метою здійснення єдиних та об'єктивних методів підвищення ефективності виробництва, ця система належить апарату управління оскільки безпосередньо бере участь в управлінні підприємством [4 с. 280]. Найбільш дієвою формою механізму контролю слід вважати саме ревізію виробничо-господарської діяльності, а саме: документальну і фактичну перевірку законності і доцільності виконаних виробничо-господарських операцій, виявлення зловживань та порушень, встановлення правильності організації обліку, що сприятиме дотриманню режиму економії та ефективності виробництва.

За рахунок функціонування механізмів збуту сільськогосподарської продукції відбувається коригування усіх процесів виробничо-господарської діяльності. При цьому ринковий механізм, який використовується у формуванні ринків збуту готової сільськогосподарської продукції, залежить не тільки від державної програми, але й від положень законодавчих актів, контролю за їх виконанням, адміністративних і економічних важелів дії на процеси, інформаційного забезпечення [3, с. 74].

Слід зазначити, що в сучасних умовах господарювання не слід розпочинати виробничо-господарську діяльність, якщо не буде встановлено ринку збуту та споживачів, оскільки саме вони формують та відображають виробничо-господарську діяльність. Чималу увагу в механізмі управління виробничо-господарською діяльністю слід приділити саме внутрішньогосподарському механізму, саме він, крім ринку збуту та споживачів, якісно відображає, як необхідно реалізовувати готову продукцію за низькими цінами та найменшими втратами [9, с. 16].

Мотиваційний механізм цілісно забезпечує перетворення набору принципів, мотивів, стимулів, сподівань з лінійно дискретного стану у замкнутий, постійно повторювальний процес.

Саме цей механізм містить фінансово-економічні методи і важелі, норми і правила стимулювання, періодичність проведення оцінки здійснюваних заходів. Механізм кадрової мотивації охоплює три підсистеми мотивів, кожна з яких спрямована на досягнення певних цілей підприємства. Мотиваційний механізм високоякісної продуктивної праці полягає в раціональному використанні виробничих ресурсів, скороченні термінів освоєння виробництва нової конкурентоспроможної продукції та якісному підвищенні продуктивності праці.

На аграрних підприємствах, де комплексно використовується саме цей механізм, спостерігається тенденція щодо виготовлення високоякісної продукції, перевиконання норм виробітку, задоволення робітників своєю працею, висока дисципліна та низька плинність кадрів; мотиваційний механізм науковотехнічного розвитку виробництва полягає в створенні та освоєнні нових видів продукції, за рахунок упровадження та підвищення науково-технічного рівня підприємства.

У сучасних умовах господарювання основним, так званим «мотивоутворюючим» чинником розвитку аграрних підприємств слід вважати саме план та наявність централізованих капіталовкладень. Мотиви механізму науково-технічного розвитку здійснюються внутрішніми та зовнішніми чинниками виробничої системи: параметрами виробничого процесу (рівень соціальної організації та мотивації праці), параметрами ринкового середовища (прибуток та конкурентоспроможність продукції), економічними параметрами (прибуток, збиток, економічна ефективність) та новими досягненнями науково-технічного прогресу; мотиваційний механізм аграрного підприємства – цілісне досягнення успіху та виживання в умовах конкуренції в коротко та довгостроковому періоді. Забезпечують функціонування мотиваційний механізм саме мотиви конкуренції (під час створення нової продукції та технології виробництва), мотиви підприємницького ризику та мотиви внутрішньофірмового підприємництва, які є взаємопов'язаними і забезпечують гнучкість управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств та сприяють створенню нововведень, які так необхідні в довгостроковому періоді [11 с. 201]. Поєднавши всі ці три підсистеми та примусивши їх працювати, лише тоді можна стверджувати, що мотиваційний механізм є дієвим.

Виходячи з вищезгаданого, на аграрних підприємствах доцільно використовувати цілісний мотиваційний механізм, який містить сукупність факторів, принципів, елементів, стимулів, мотивів, мотиваторів, ціннісних орієнтацій та очікувань поведінкових реакцій, які мають на меті досягнення цілей підприємства та персоналу зокрема.

Головними елементами мотиваційного механізму є мотиватори (стимулювання трудової активності, мотивування творчості, мотивування ефективності виробництва, мотивування до очікуваних результатів праці, створення комфортних умов праці, кар'єрний ріст працівників та регулювання трудових відносин) [1, с. 64]. Фінанси як об'єктивна економічна категорія існують незалежно від волі людей, вони є інструментом впливу на виробничо-господарську діяльність, і цей вплив здійснюється через фінансовий механізм. Фінансовий механізм є сукупністю форм і методів, за допомогою яких забезпечується здійснення пере-

розподілу, розподілу та контролю фінансів; створення та використання грошових доходів, фондів та резервів. М.О. Заєць характеризує фінансовий механізм у вигляді найважливішої підсистеми господарського механізму і визначає його як сукупність форм, методів, інструментів, важелів впливу на економічний та соціальний розвиток суспільства [7, с. 77].

Фінансовий механізм суб'єктів, що господарюють, вони бачать у складі організаційних структур під час застосування різних стимулів, фінансового регулювання та фінансового забезпечення, такий підхід до побудови фінансового механізму розглядає В.М. Опарін. На думку О.І. Волкова, фінансовий механізм характеризується як найважливіша частина господарського механізму і являє собою цілісну систему фінансових важелів, котрі забезпечують планування, організацію та стимулювання використання фінансових ресурсів. Він відзначає, що до структури фінансового механізму входять п'ять найважливіших елементів: фінансові методи є здатністю фінансових відносин здійснювати вплив на господарські процес. Цей вплив здійснюється через матеріальне стимулювання та ефективно використання грошових коштів.

Основою функціонування фінансового механізму становлять фінансові методи, до них належать: оподаткування, матеріальне стимулювання, матеріальна відповідальність, страхування, прогнозування, планування, інвестування та кредитування; фінансовий важіль є прийомом дії фінансового методу.

Фінансовим важелем є прибуток, ціна, орендна плата, дивіденди, відсоткові ставки за позиками й облігаціями, амортизаційні відрахування, фінансові санкції та інвестиції; правове забезпечення містить законодавчі акти, постанови, накази та інші правові документи органів управління; нормативне забезпечення становить норми, нормативи, тарифні ставки, методичні вказівки і роз'яснення; інформаційне забезпечення містить фінансово-економічну інформацію, саме вона дає змогу швидко приймати фінансові та комерційні рішення, які забезпечують максимізацію прибутку [10 с. 98]. Фінансовий механізм можна вважати складовою частиною господарського механізму, його можна визначити, як сукупність фінансових елементів, стимулів, важелів, інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів та відносин.

У нинішніх умовах господарювання фінансовий механізм не слід ототожнювати із фінансовим менеджментом, оскільки включає у структуру фінансового механізму в принципі всі складники, які можуть істотно впливати на процес управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств.

Нині фінансовий механізм більшості підприємств знаходиться в кризовому стані, що прояв-

ляється в значній нестачі коштів як для здійснення виробничої діяльності, так і для інвестицій.

У зв'язку з цим першочерговим завданням для підприємств є зміцнення їхніх фінансів і на цій основі – стабілізація фінансів держави. Без її втілення в життя інші завдання, в тому числі проблеми інфляції, вирішити неможливо.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, механізм управління аграрним підприємством являє собою комплексну систему управління, складовими частинами є конкретні механізми управління – ринкові механізми, механізми державного регулювання та механізми управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств.

Саме вони в сукупності здатні забезпечити ефективно та збалансоване функціонування єдиної системи управління. В сучасних умовах господарювання найбільш важливими механізмами управління виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств, які повинні використовувати керівники, є механізми збуту, фінансовий механізм, механізм внутрішньогосподарського виробничого процесу, механізм кадрової мотивації, механізми контролю та забезпечувальні механізми. Встановлено, що основою функціонування механізмів управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств є узгоджена, цілеспрямована, взаємодоповнююча дія всіх складників, особливо в нестійкому середовищі, а саме у разі збоїв у постачанні, зміни ціни на сировину та матеріали, нестачі власних фінансових ресурсів та кредиторської заборгованості, поганих умов та застарілого обладнання. Всі ці кризові явища відображаються в подальшому на податкових надходженнях та добробуті працівників.

У зв'язку з цим нинішні умови господарювання потребують провадження у виробничо-господарську діяльність ефективних механізмів господарювання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Механізм>
2. Нижник Н.Р., Машков О.А. Системний підхід в організації державного управління: навч. посібник / За ред. Н.Р. Нижник. К.: УАДУ, 1998. С. 160.
3. Мельник Л.Г. Экономика предприятия: учеб. пособие / Под общ. ред. Л.Г. Мельника. Сумы: Университетская книга, 2002. С. 632.
4. Волков О.И. Экономика предприятия: курс лекций / О.И. Волков, В.К. Складенко. М.: ИНФРАМ, 2003. С. 280.
5. Садеков А.А. Управление предприятием в условиях кризиса: моногр. / А.А. Садеков, В.В. Цурик. Донецк: ДонГУЭТ, 2006. С. 178.
6. Бланк И.А. Торговый менеджмент / И.А. Бланк. К.: УкраїноФінанський інст менеджмента и бизнеса, 1997. С. 408.

7. Мельник Л.Ю. Зміст та складові господарського механізму у ринковій економіці / Л.Ю. Мельник, А.П. Макаренко // Інвестиції: практика та досвід. 2007. № 24. С. 10–12.

8. Михасюк І.С., Швайка Л.А., Державне регулювання економіки: підручник. Л. Манголія плюс, 2006. С. 438.

9. Білопольський М.Г., Шапуров О.О., Шапунова О.О., Філіпішин І.В. Управління виробничо-господарською діяльністю машинобудівних підприємств в умовах ринку: монографія / М.Г. Білопольський, О.О. Шапуров, О.О. Шапунова, І.В. Філіпішин. Донецьк: ТОВ Східний видавничий дім, 2010. С. 220.

10. Саблук П.Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання / П.Т. Саблук // Економіка АПК. 2007. № 2. С. 3–10.

11. <http://readbookz.com/>

4. Volkov O.I. Enterprise economy: a course of lectures / O.I. Volkov, V.K. Sklyarenko. M.: INFRAM, 2003. p. 280.

5. Sadekov A.A. Enterprise management in a crisis: monograph. / A.A. Sadekov, V.V. Tsurik – Donetsk: DonSUET, 2006. p. 178.

6. Blank I.A. Trade Management / I.A. Form. K.: Ukrainofinsky int management and business, 1997. – P. 408.

7. Melnik L.Yu. Zm_st ta warehouses gospodarskogo mehanizmu at rinkoviy economics / L.Yu. Melnik, A.P. Makarenko // Investment: practice and development. 2007. – № 24. p. 10-12.

8. Mihasyuk I.S., Shvaika L.A., Derzhavne regulators economics: pidruchnik. L. Mangolia Plus, 2006. p. 438.

9. Bilopolsky MG, Shapurov OO, Shapurova OO, Filipishin I.V. The control of the work of the government and the masters of machine-and-power enterprises in the minds of the market: monographs / MG. Bilopolsky, OO Shapurov, O.O. Shapurova, I.V.Filipishin–Donetsk:TOVTheCulticVidavnichyHouse,2010. P. 220.

10. Sabluk PT. Ekonomichny mekhanizm of agrarian and industrial complex in rinkov_y sistem_gospodaryuvannya / PT. Sabluk // Ekonomika APK. 2007. № 2. P. 3–10.

11. <http://readbookz.com/>

REFERENCES:

1. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Mechanism>

2. Nizhnik N.R., Mashkov O.A. Systematic approach to the organization of the state administration: navch. Posting / Ed. N.P. Nizhnik. K.: WADU, 1998. p. 160.

3. Melnik L.G. Economics of Enterprise: studies. manual / Under total. ed. L.G. Miller. Sumy: University Book, 2002. p. 632.

Pinchuk A.S.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Nikolaev branch of Kiev National University Culture and Arts

Sushko A.V.

Student
Nikolaev branch of Kiev National University Culture and Arts

FEATURES AND SIGNIFICANCE OF MANAGEMENT MANAGEMENT BY AGRICULTURAL ENTERPRISES OF PRODUCTION AND AGRICULTURAL ACTIVITIES

In a market economy, it is important for the company's managers to form an effective organizational and economic mechanism of enterprise management that can ensure the efficiency of management and competitiveness of the enterprise. The decisive factor for the development and efficient functioning of agrarian enterprises is the successful operation of all its components. Since the work of any enterprise is significantly influenced by the existing system of management of production and economic activity. Production and economic activity is a complex of scientifically grounded actions, its debugging and improvement with the use of new technologies, which maximally satisfies the needs of the market and provides profitability of economic entities.

Market mechanism characterizes the interaction of three main elements of the market: demand, supply and prices. It is through the market mechanism that laws of value, supply and demand apply.

Excess demand over supply, ie "crisis of overproduction" predetermines the search for more alternative mechanisms, tools and levers that can balance the least deviations, with the help of other components of the economic mechanism.

The main mechanisms of state regulation of production and economic activity can be attributed: the fiscal mechanism (contains a system of benefits, subsidies, subsidies, stimulation of scientific and technological progress); administrative-legal (quality control and settlement system, control over monopoly markets and system of industrial relations); monetary mechanism (regulation of unemployment and inflation, scientific and technological development, regulation of interest rates, volume of loans and money supply in circulation).

It is the interaction of these mechanisms that reflects the main component of the macroeconomic mechanism, namely, the mechanism of state regulation. There is a correlation between the mechanism of state regulation and the market mechanism, but there are advantages and disadvantages of their correlation, therefore in this case it can be argued that the main task of the state mechanism is the rational distribution of functions between them.